

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Головне слідче управління

вул. Володимирська, 33, м. Київ, 01601, факс (044) 279-66-31, тел. (044) 255-84-88
www.ssu.gov.ua e-mail: san@ssu.gov.ua Код ЄДРПОУ 00034074

ПОВІДОМЛЕННЯ про підозру

м. Київ

«17» березня 2026 року

Старший слідчий 2 відділу 3 управління досудового розслідування Головного слідчого управління Служби безпеки України капітан юстиції Сокслкіна Уляна Андріївна, розглянувши матеріали досудового розслідування у кримінальному провадженні № 42022000000000383, відомості про яке 21.03.2022 внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч.ч. 1, 2 ст. 438 Кримінального кодексу України, та встановивши наявність достатніх доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 438 Кримінального кодексу України, відповідно до вимог ст. ст. 2, 9, 40, 42, 276-278 Кримінального процесуального кодексу України,

ПОВІДОМИВ:

Кушакову Михайлу Миколайовичу
23.11.1958 року народження, громадянину Російської Федерації, уродженцю села Жура Рибницького району Молдовської РСР, зареєстрованому за адресою: м. Донецьк, вул. Набережна, буд. 137, корпус «А», кв. 20,

про те, що він підозрюється в порушенні законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, за попередньою змовою групою осіб, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 438 КК України, за наступних обставин.

19 лютого 2014 року представниками Російської Федерації (далі – РФ) розпочато збройне вторгнення Збройних сил РФ (далі – ЗС РФ) на територію України, яке керівники РФ назвали переміщенням військових підрозділів у межах звичайної ротачії сил Чорноморського флоту, які у взаємодії

з військовослужбовцями Чорноморського флоту РФ та іншими підрозділами ЗС РФ здійснили блокування й захоплення адміністративних будівель і ключових об'єктів військової та цивільної інфраструктури України, забезпечили військову окупацію території АРК і м. Севастополя. 18.03.2014 РФ оголосила про офіційне включення Криму до її території.

Одночасно з цим, протягом березня-квітня 2014 року під безпосереднім керівництвом та контролем представників влади та ЗС РФ представники іррегулярних незаконних збройних формувань, озброєних банд і груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих РФ, взяли під контроль будівлі, у яких були розташовані органи місцевої влади та місцеві органи виконавчої влади України, військові об'єкти України в окремих районах Донецької та Луганської областей.

07 квітня 2014 року в м. Донецьк створено так звану Донецьку народну республіку (далі – «ДНР»), у складі якої утворені незаконні збройні формування, які досі функціонують.

Внаслідок військових дій у період із травня по серпень 2014 року сили оборони України звільнили частину раніше окупованих територій Донецької та Луганської областей.

Датою початку тимчасової окупації РФ окремих територій України є 19.02.2014. Автономна Республіка Крим та м. Севастополь є тимчасово окупованими РФ з 20.02.2014. Окремі території України, що входять до складу Донецької та Луганської областей, є окупованими РФ (зокрема окупаційною адміністрацією РФ) починаючи з 07.04.2014, відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15.04.2014 № 1207-VII.

Таким чином, з 19.02.2014 до цього часу триває міжнародний збройний конфлікт, викликаний збройною агресією РФ проти України, окупацією частини території України, що вказує на поширення дії на території України законів та звичаїв війни (норм міжнародного гуманітарного права).

Відповідно до ст. 2 спільної для Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року, ці конвенції, як і інші акти законів і звичаїв війни (міжнародного гуманітарного права), застосовуються до всіх випадків оголошеної війни чи будь-якого іншого збройного конфлікту, що може виникнути між двома чи більше Високими Договірними Сторонами, навіть якщо одна з них не визнає стану війни, у тому числі до всіх випадків часткової або цілковитої окупації Високої Договірної Сторони, навіть якщо ця окупація не натрапляє на жодний збройний спротив.

При цьому, згідно ст. 47 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 особи, що перебувають під захистом, які знаходяться на окупованій території не будуть у жодному разі та жодним чином позбавлені переваг цієї Конвенції у зв'язку з будь-якими змінами, запровадженими стосовно керівних установ чи управління цією територією внаслідок її окупації, або у зв'язку з будь-якою угодою, укладеною між владою окупованої території та владою окупаційної держави, або у зв'язку з анексією окупаційною державою всієї або частини окупованої території.

Відповідно до ст. 49 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 заборонено, незалежно від мотивів, здійснювати примусове індивідуальне чи масове переселення або депортацію осіб, що перебувають під захистом, з окупованої території на територію окупаційної держави або на територію будь-якої іншої держави, незалежно від того, окупована вона чи ні. Однак окупаційна держава може здійснювати загальну або часткову евакуацію з певної території, якщо це є необхідним для забезпечення безпеки населення або зумовлено особливо вагомими причинами військового характеру. Проведення таких евакуацій не може передбачати переміщення осіб, що перебувають під захистом, за межі окупованої території за винятком випадків, коли цього неможливо уникнути з матеріальних причин. Особи, яких було евакуйовано в такий спосіб, повинні бути відправлені додому відразу після припинення воєнних дій на цій території. Окупаційна держава, що здійснює таке переміщення або евакуацію повинна забезпечити, що члени однієї сім'ї не будуть розлучені.

Згідно ст. 50 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 окупаційна держава повинна в співробітництві з державними та місцевими органами влади сприяти належному функціонуванню закладів, відповідальних за піклування про дітей і їхню освіту. Окупаційна держава повинна вжити всіх необхідних заходів для полегшення процедури встановлення особи дітей та реєстрації їхніх сімейних зв'язків. Вона за будь-яких обставин не повинна змінювати їхнього громадянського статусу або вносити їх до списків підконтрольних їй формувань або організацій. Якщо місцеві установи виявляться неспроможними забезпечити утримання та освіту дітей, окупаційна держава повинна вжити всіх необхідних заходів, щоб забезпечити ними дітей, які втратили батьків чи були з ними розлучені в результаті війни і які не мають можливості отримати необхідне піклування з боку близького родича або друга; навчання повинно здійснюватися по можливості особами їхньої національності, мови та релігії.

Водночас, згідно ст. 147 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, до серйозних порушень, серед іншого, належить незаконна депортація чи переміщення особи, що перебуває під захистом.

Відповідно до ст. 8 (2) (a) (vii), 8 (2) (b) (viii) Римського статуту міжнародного кримінального суду визначено, що одним із видів воєнного злочину є незаконна депортація або переміщення, а також переміщення, прямо чи опосередковано, окупаційною державою частини її власного цивільного населення на окуповану нею територію чи депортація або переміщення всього або частини населення окупованої території у межах чи за межі цієї території.

Стаття 77 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06.1977 (далі – ДП-I) визначено, що діти користуються особливою повагою.

Згідно зі статтею 78 ДП-I визначено, що жодна сторона, що перебуває в конфлікті, не вживає заходів щодо евакуації дітей, крім як своїх власних

громадян в іноземну державу, за винятком випадків, коли йдеться про тимчасову евакуацію, необхідну з невідкладних причин, пов'язану зі станом здоров'я чи лікуванням дітей або, якщо вони не перебувають на окупованій території, з їх безпекою. У разі, коли можуть бути знайдені батьки чи законні опікуни, вимагається їхня письмова згода на таку евакуацію. Будь-яка евакуація проводиться під спостереженням Держави-покровительки за погодженням із заінтересованими сторонами, тобто стороною, що здійснює евакуацію, стороною, що приймає дітей, і будь-якими сторонами, громадяни яких евакуюються.

Пунктом «а» частини 4 статті 85 ДП-І передбачено, що серйозними порушеннями являються дії, коли вони здійснюються навмисно й на порушення Конвенції або цього Протоколу, а саме: переміщення окупаючою державою частини її власного цивільного населення на окуповану нею територію або депортація чи переміщення всього або частини населення окупованої території у межах цієї території чи за її межі, на порушення ст. 49 Конвенції.

Процедура евакуації спеціально визначена як тимчасова та ніколи не може бути підставою для натуралізації або асиміляції дітей супротивником.

Станом на 07.04.2014 на момент окупації частини Донецької області на території міста Донецька функціонував заклад комунальної форми власності «Донецька загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів № 1 Донецької обласної ради» (далі – Донецька ЗОШ №1), ідентифікаційний код: 22018851, місцезнаходження: Донецька область, м. Донецьк, вул. Гонімова, буд. 17а, який є закладом загальної середньої освіти для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

У цей час, на окупованих територіях Донецької області РФ починає здійснювати ефективний контроль над цими територіями, на яких впроваджує цілеспрямовану політику інтеграції до свого законодавства, адміністративної структури та системи державного управління. Одним із ключових інструментів цієї політики є встановлення контролю над дітьми, дитячими будинками та інтернатами.

З цією метою 31.12.2014 на території міста Донецька на базі вищевказаного українського закладу окупаційною владою створено: «Донецкую общеобразовательную школу-интернат I-III ступеней №1 Министерства образования и науки Донецкой Народной Республики», яку 01.12.2015 перейменовано на «Государственное общеобразовательное учреждение «Донецкая школа-интернат № 1» (далі – ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1»).

Також із метою збереження фактичного контролю над діяльністю незаконно новостворених закладів і впливу на прийняття необхідних рішень окупаційна влада призначає керівників, які мають проросійські погляди.

Разом із цим, у невстановлений досудовим розслідуванням час та за невстановлених обставин до створеного окупаційною владою на базі українського закладу – Донецької ЗОШ №1 – «ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1», який розташований за адресою: Донецька область, м. Донецьк, вул. Гонімова, буд. 17а, було доставлено **213 вихованців**, а саме:

, р.н., , р.н., , р.н.

Таким чином, відповідно до ст. 47 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 та ст. 77 ДП-І зазначені 213 вихованців, які під час окупації м. Донецька перебували у Донецькій ЗОШ №1 – «ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1», віднесені до захищених осіб та користуються особливою повагою, оскільки є громадянами України, перебували на тимчасово окупованій території Донецької області та знаходилися під контролем РФ.

Водночас установлено, що в осіб, які входять до політичного та зйськового керівництва РФ, яких на теперішній час досудовим розслідуванням не встановлено, виник злочинний умисел на насильницьке переміщення українських дітей між територіями України, які тимчасово окуповані РФ, та депортацію дітей до РФ, для подальшого усиновлення або передачі під опіку громадян РФ, їх русифікації, індоктринації та знищення української ідентичності.

Так, до реалізації вказаного злочинного умислу такі особи у невстановлений час, місці та за невстановлених обставин залучили міністра незаконно створеного окупаційною владою Міністерства освіти і науки «ДНР» громадянина Російської Федерації Кушакова Михайла Миколайовича, 23.11.1958 р.н., на якого поклали функції щодо організації, контролю, координації здійснення насильницького переміщення дітей між територіями України, які тимчасово окуповані РФ, та депортації дітей до РФ для подальшого їх усиновлення або передачі під опіку громадян РФ, їх русифікації та знищення української ідентичності, організації підготовки та видачі для цього відповідних документів, керування діями керівників місцевих адміністрацій окупованої території Донецької області та керівників закладів, у яких перебували діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування та діти, які опинилися в складних життєвих обставинах.

У свою чергу, Кушаков М.М., умисно, з метою реалізації злочинного умислу, залучив голову незаконно створеної окупаційною владою адміністрації міста Донецька «ДНР» Кулемзіна Олексія Валерійовича, 13.06.1974 р.н., поклавши на нього повноваження щодо сприяння організації, координації та контролю здійснення насильницького переміщення дітей між територіями України, які тимчасово окуповані РФ, та депортації дітей до РФ для подальшого усиновлення громадянами РФ або передачі українських дітей під опіку громадян РФ, їх русифікації та знищення української ідентичності.

З цією ж метою Кушаков М.М. залучив директора Донецької ЗОШ № 1 – «ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1» Волкову Ольгу Миколаївну, 14.12.1961 р.н., яка відповідала за підготовку дітей, координацію та участь у здійсненні насильницького переміщення дітей між територіями України, які тимчасово окуповані РФ, їх депортації до РФ для подальшого усиновлення або передачі українських дітей під опіку громадян РФ, а також за організацію підготовки та видачі для цього відповідних документів, керування

діями персоналу незаконно створеного «ГБОУ «Донецкая школа-интернат №1», які будуть їх супроводжувати при насильницькому переміщенні між територіями України, які тимчасово окуповані РФ, та депортації з окупованих територій України до РФ.

Так, 16.02.2022 Голова «ДНР» підписав Указ № 23 «Об эвакуации» з 18.02.2022 громадян «ДНР» на територію Російської Федерації, який було скеровано до підпорядкованих органів влади «ДНР».

Усвідомлюючи поставлені цілі щодо депортації українських дітей, достовірно знаючи про міжнародний збройний конфлікт та те, що територія міста Донецька окупована РФ, Кушаков М.М. за невстановлених обставин і час, однак не пізніше 18.02.2022, видав завідомо незаконний наказ № 147 від 18.02.2022 «О приостановлении образовательной и научной деятельности в образовательных и научных организациях Донецкой народной республики». Цим самим наказом доручено керівникам закладів освіти спільно з місцевими адміністраціями «ДНР» до особливого розпорядження забезпечити «евакуацію» дітей-сиріт та дітей, що залишились без батьківського піклування, у випадках виникнення надзвичайних ситуацій.

Водночас Волкова О.М., відповідно до досягнутої домовленості щодо депортації дітей з тимчасово окупованої території України до РФ, достовірно знаючи про міжнародний збройний конфлікт та те, що територія міста Донецька окупована РФ, за невстановлених досудовим розслідуванням обставин і час, однак не пізніше 18.02.2022 видала наказ № 56 від 18.02.2022 «Об эвакуации обучающихся», відповідно до якого підлягають вивезенню вищевказані 213 вихованців закладу «ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1» до Ростовської області, РФ з 18.02.2022.

Цього ж дня на територію незаконно створеного «ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1», що за адресою: Донецька область, м. Донецьк, вул. Гонімова, буд. 17а, прибули транспортні засоби - автобуси, точна кількість, марка та реєстраційні знаки яких наразі не встановлено.

У цей же час за цією адресою прибув голова незаконної створеної адміністрації міста Донецька «ДНР» Кулемзін О.В., який реалізуючи спільний злочинний умисел, направлений на депортацію українських дітей на територію РФ, усвідомлюючи, що триває міжнародний збройний конфлікт та те, що територія міста Донецька окупована РФ, забезпечував координацію та контроль щодо збору та розміщення дітей у транспортні засоби для їх депортації до РФ.

Реалізуючи злочинний умисел, направлений на депортацію українських дітей до РФ, 18.02.2022, Волкова О.М., діючи умисно, відповідно до попередньо досягнутої домовленості та усвідомлюючи протиправний характер своїх дій, спільно із невстановленими особами із числа працівників «ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1», організувала на території будівлі закладу, розташованого за адресою: Донецька область, м. Донецьк, вул. Гонімова, буд. 17а, збір 213 вихованців, з метою подальшого розміщення у транспортних засобах – автобусах.

Після здійснення вищезазначених заходів, 213 дітей у супроводі Волкової О.М. та інших невідомих осіб депортовано до Ростовської області РФ.

19 лютого 2022 року, 213 вихованців, які перебували у незаконному створеному «ГБОУ «Донецкая школа-интернат № 1» розміщено в Спортивно-оздоровчому комплексі «Ромашка», за адресою: Ростовська область, Неклинівський район, селище Золота Коса, вул. Ломоносова, буд. 20.

При цьому, досудовим розслідуванням встановлено, що вказані 213 дітей за станом здоров'я не потребували додаткового обстеження та лікування за межами Донецької області. Активні бойові дії, які б створювали реальну загрозу життю чи здоров'ю дітей, не відбувалися. Отже об'єктивні причини для їх депортації в РФ були відсутні.

Згодом, профілі деяких депортованих дітей з'явилися на інформаційному порталі «Федерального банку даних дітей-сиріт та дітей, що залишились без батьківського піклування» «УСЫНОВИТЕ.РУ» за посиланням: <https://usynovite.ru/>, метою розміщення яких є подальша передача дітей під опіку (піклування) в родини російських громадян.

Цих дітей не повернуто на підконтрольну Уряду України територію, натомість за сприянням представників РФ 78 дітей було передано під опіку (піклування) до російських родин, які проживають на території РФ.

Ураховуючи викладене, депортація зазначених вище 213 дітей не відповідала вимогам, встановленим міжнародним гуманітарним правом, оскільки не була виправдана міркуваннями безпеки або станом здоров'я. Окрім того, відсутні підстави, які б вказували на те, що переміщення дітей на територію, підконтрольну Україні, було неможливе. Російська влада не намагалася встановити контакт з українською владою з цього приводу.

Отже, Кушаков М.М., будучи міністром освіти і науки «ДНР», усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачаючи суспільно небезпечні наслідки та бажаючи їх настання, розуміючи наявність міжнародного збройного конфлікту, усвідомлюючи, що територія міста Донецька Донецької області не зазнає вогневого ураження в ході бойових зіткнень з окупаційними військами держави-агресора, діючи за попередньою змовою із Кулемзіним О.В. та Волковою О.М., а також іншими не встановленими досудовим розслідуванням особами, які у тому числі входять до політичного та військового керівництва РФ, порушив закони і звичаї війни, передбачені ст. 49 Конвенції (IV) про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949, п. а ч. 4 ст. 85 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12.08.1949, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06.1977, що виразилися у незаконній депортації.

Таким чином, Кушаков Михайло Миколайович підозрюється у вчиненні порушень законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, за попередньою змовою групою осіб, тобто

у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 28, ч. 1 ст. 438 Кримінального кодексу України.

Старший слідчий 2 відділу
3 управління досудового розслідування
Головного слідчого управління СБ України
капітан юстиції

Уляна СОКОЛКІНА

Прокурор відділу процесуального
керівництва досудовим розслідуванням та
підтримання публічного обвинувачення у
кримінальному провадженні за участю дитини
управління нагляду за додержанням законів
у кримінальному провадженні Департаменту
захисту інтересів дітей та протидії
домашньому насильству

Вікторія ЦУКАРСВА

Одночасно, у відповідності до вимог ст.ст. 42, 277 КПК України роз'яснено, що підозрюваний має право:

1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють;

2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені цим Кодексом, а також отримати їх роз'яснення;

3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту - мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості; на участь захисника у проведенні допиту та інших процесуальних дій; на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження; на стримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату;

4) не говорити нічого з приводу підозри проти нього, або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

5) давати пояснення, показання з приводу підозри, в будь-який момент відмовитися їх давати;

6) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

7) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою - негайне повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями статті 213 цього Кодексу;

8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;

9) брати участь у проведенні процесуальних дій;

10) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

11) застосовувати з дотриманням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

12) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

13) заявляти відводи;

14) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 цього Кодексу, та вимагати відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 цього Кодексу;

15) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;

17) вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, в порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра не підтвердилася;

18) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Підозрюваний, який є іноземцем і тримається під вартою, має право на зустріч з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави, яку йому зобов'язана забезпечити адміністрація місця ув'язнення.

Підозрюваний має також інші процесуальні права передбачені цим кодексом.

Підозрюваному вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки одночасно з їх повідомленням, особою, яка здійснює таке повідомлення.

Підозрюваний / _____ / _____
«__» год. «__» хвилин «__» _____ 2026 року

Про підозру мені повідомлено, повідомлення про підозру вручено, права підозрюваного оголошені та роз'яснені.

Підозрюваний / _____ / _____
«__» год. «__» хвилин «__» _____ 2026 року

Захисник: _____

Письмове повідомлення про підозру вручив:

**Старший слідчий 2 відділу 3 управління
досудового розслідування**

**Головного слідчого управління СБ України
капітан юстиції**

Уляна СОКОЛКІНА